34. ARAŞTIRMA SONUÇLARI TOPLANTISI

1. CİLT

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

34.
ARAŞTIRMA SONUÇLARI TOPLANTISI
1. CİLT

23 -27 MAYIS 2016
EDİRNE

İÇİNDEKİLER

Çiğdem MANER
Konya ili Ereğli, Halkapınar, Karapınar ve Emirgazi 2014 Yılı Yüzey Araştırmaları (KEYAR)…….1

Erdoğan ASLAN ,Yusuf KILIÇ
Kekova Adası Arkeolojik Yüzey/Sualtı Araştırması 2015……..…..27

Harun OY
Uşak-Banaz İlk Tunç Çağı Araştırmaları 2015 Yılı Çalışmaları……51

Tevfik Emre ŞERİFOĞLU
Mersin Aşağı Göksu Arkeolojik Kurtarma Yüzey Araştırması Projesi 2015 Sezonu Sonuçları ……...…….75

Günder VARİNLİOĞLU
Boğsak Arkeolojik Yüzey Araştırması 2015……...91

İrfan Deniz YAMAN ,Yavuz AYDIN ,Iraz Aslı YAMAN
Aksaray İli Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması (2015)……..111

Emre OKAN
2015 Yılı Batı Karadeniz Kıyıları Arkeolojik Sualtı Araştırması……123

Ümit AYDINOĞLU, Ahmet MÖREL
Dağlık Kılıkıa'da Kentleşme ve Kırsal Yerleşimler Araştırması 2015……..……135

Çiler ÇİLİNGİROĞLU, Ahmet UHRİ, Berkay DİNÇER
Cengiz GÜRBIYIK, Canan ÇAKIRLAR,
Gözde ÖZÇOLAK, Ece SEZGİN
Karaburun Arkeolojik Yüzey Araştırması (Kaya) 2015……..…….151

Sami PATACI, Nazlı YILDIRIM, Özlem ORAL
İsaf BOZOĞLU, Sinan ALTUN,
Ardahan İli 2013-2015 Yüzey Araştırmaları……175

Martin SEYER, Helmut LOTZ, Pascale BRANDSTÄTTER
The Archaeologıcal Survey On Toçak Dağı (Lımyra) 2015…….201

Murat ÇEKİLMEZ, Emel DEREBOYLU POULAIN
Aydın ERÖN, Emre ERDAN
Nurdan AKBULUT ,Emrah ÖZDEMİR
2015 Yılı Myrına ve Gryneıon Antik Kentleri Yüzey Araştırması……217

Özdemir KOÇAK, Mustafa BİLGİN
Hatice G. KÜÇÜKBEZCİ
Afyonkarahisar ili ve ilçeleri 2015 yılı yüzey Araştırmaları…….233

Akın BİNGÖL, Mustafa KARAGEÇİ
2015 Yılı Kars - Iğdır İlleri Yüzey Araştırmaları……..265

Mehmet SAĞIR, İsmail ÖZER, İsmail BAYKARA
Serkan ŞAHİN, Seçil SAĞIR
2015 Yılı Kırıkkale ve Çorum İlleri Yüzey Araştırması……..281

İsmail BAYKARA, Berkay DİNÇER, Serkan ŞAHİN,
Derya BAYKARA ,İsmail H. BOLKAN
2015 Yılı Van İli Pleistosen Dönem Yüzey Araştırması…….……..295

İsmail ÖZER, Mehmet SAĞIR, Berkay DİNÇER
Serkan ŞAHİN, İsmail BAYKARA, Erksin GÜLEÇ
2015 Yılı Muğla Ve Çanakkale İlleri Yüzey Araştırması…….315

Kemalettin KÖROĞLU
Anadolu'daki Yeni Assur Dönemi Kaya Kabartmaları:
2015 Yılı Araştırmaları…….329

Murat ARSLAN, Nihal TÜNER ÖNEN
2015 Yılı Phaselıs Antik Kenti ve Teri-Toryumu Yüzey Araştırması……..355

Şengül G. AYDINGÜN
İstanbul Tarih Öncesi Araştırmalarının 2007-2015 Yılları Arası Sonuçları…….369

Atila TÜRKER
Samsun Bölgesi Arkeolojik Yüzey Araştırması 2015 Yılı Çalışmaları: İlkadım Ve Canik Lokaliteleri…….391

Derya YALÇIKLI
Balıkesir (Altıeylül, Karesi ve Dursunbey) Yüzey Araştırması, 2015…….417

Ahmet Cem ERKMAN
Kırşehir ve Yozgat İlleri Neojen Dönem 2015 Yılı Omurgalı Fosil Yatakları Yüzey Araştırması……...435

TURGAY YAZAR, Ebru BİLGET FATAHA
2015 Yılı Sivas Yüzey Araştırması……...445

Sabahattin EZER, Kahraman YAĞIZ
Kemal ZORLU , Muzaffer ÖZÇİRİŞ
Adıyaman İli 2015 Yılı Prehistorik ve Protohistorik Çağ Arkeolojik Yüzey Araştırmaları……465

Elif KOPARAL , Volkan EMİRCİLER
Michele MASSA
Urla ve Seferihisar İlçeleri Yüzey Araştırması 2015 Yılı Çalışmaları…….483

Kadriye ÖZÇELİK , Amélie VIALET
Hande BULUT
Denizli İli Prehistorik Dönem Yüzey Araştırması, 2015…….505

Yoko TANİGUCHİ, Keigo KOİZUMİ, Chiemi IBA
Kunio WATANABE, Katsuhiko SANO, Piao CHUNZE
Hatice TEMUR, Ayça BAŞTÜRKMEN,
Uğur YALÇINKAYA, Mustafa TOPTEPE
Scientific Research for Conservation of Rock Hewn Church, Üzümlü (Cappadocia) in 2015: Chapel of Niketas the Stylıte in Red Valley……..525

Zeynep Koçel ERDEM
Tekirdağ Merkez Ve Şarköy İlçeleri İle Çanakkale Gelibolu Yarımadası Yüzey Araştırması 2015 Yılı Çalışmaları…….545

Şengül Dilek FUL, Murat TEKİN
Emine Saka AKIN, Tekin SUSAM
Sebastopolis Antik Kenti Merkezli Bölgenin Peyzaj Görünümü ve Yerleşim Yapısı 2015 Yılı Arkeolojik Yüzey Araştırması……567

Prof. Dr. Sedat BAYRAKAL, Yrd.Doç.Dr. Türkan ACAR
Yrd.Doç.Dr. Elif GÜRSOY
Uşak İl ve İlçeleri'ndeki Türk Dönemi 2015 Yüzey Araştırması…….587

Engin BEKSAÇ, Şule Nurengin BEKSAÇ
Kuzey Batı Anadolu Ve Trakya'da Erken Kültistik Kaya (Kaya-Oyma Ve Megalitik) Anıtlar Ve Kült Alanları Projesi Edirne ve Kırklareli İlleri Yüzey Araştırması Kaya Sunağı Ve Bağıntılı Kült Alanları Çalışmaları…….609

Tayfun CAYMAZ, Mehmet EMEÇ
Urla Yarımadası Güney Kesimi 2015 Yılı Yüzey Araştırması…….623

Turgut SANER
Larisa (Buruncuk) 2015……647

Bilge HÜRMÜZLÜ, Uygar HECEBİL
Meltem AYAŞAN, Çağatay ÇELİK
Isparta Arkeolojik Surveyi 2015 Çalışmaları……667

2015 YILI PHASELIS ANTİK KENTİ VE TERİTORYUMU YÜZEY ARAŞTIRMASI

*Murat ARSLAN
**Nihal TÜNER ÖNEN

Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu Yüzey Araştırması 2015 yılında Kültür Varlıkları Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izniyle 06 Ağustos - 18 Eylül arasında disiplinlerarası bir yaklaşımla; tarihsel coğrafya, arkeoloji, su altı arkeolojisi ve ekolojisi, epigrafi, eskiçağ tarihi, mimari, ekoloji, botani, zooloji (flora-fauna) uzmanlarından oluşan bir ekiple gerçekleştirilmiştir[1].

2015 yılı araştırmaları akropolis, limanlar, nekropolis alanlarında ve teritoryumda gerçekleştirilmiştir. Dr. Yalçın Mergen ve ekibi tarafından yürütülen akropolis çalışmaları F / XIV, XIII ve E / XII, XII sektörlerinde sürdürülmüştür. Bitki örtüsünün elverdiği oranda kentin bu biriminde bulunan yapı stoku belirlenmeye ve kent planına aktarılmaya çalışılmıştır (Harita :1)[2]. Bu bağlamda ilk olarak geçen yıl akropolün güneybatısında H – G / XV sektörlerinde tespit edilen ve 1 no.lu kilise olarak kodlanan yapının kuzey-kuzeydoğusunda E – F / XIV sektörlerinde iki konut yapısı ve

* Prof. Dr. Murat ARSLAN, Akdeniz Üniversitesi, Tarih Bölümü, marslan@akdeniz.edu.tr
** Doç. Dr. Nihal Tüner ÖNEN, Akdeniz Üniversitesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, nihaltuner@akdeniz.edu.tr

1 Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi adına başkanlığımızda sürdürülen yüzey araştırması, İstanbul 4 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Uzmanı Gülnur Çekmeceli'nin temsilciliğinde ve Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları A.B.D. yüksek lisans öğrencileri A. Akçay, B. Gürel, E. Kurul, F. Yılmaz ve Dokuz Eylül Üniversitesi'nden Sanat Tarihçi Dr. Y. Mergen ile yüksek lisans öğrencileri A. R. Bilgin ve D. C. Erbilen, Sorbonne Üniversitesi'nden Dr. M. Kürkçü'nün katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya değişik tarihlerde farklı uzmanlık alanlarından araştırmacılar katılmıştır: Liman Araştırmaları, Selçuk Üniversitesi'nden Dr. E. Aslan ile yüksek lisans öğrencisi Y. Kılıç; Sualtı habitatı araştırmaları, Akdeniz Üniversitesi'nden Doç. Dr. M. Gökoğlu ve Yrd. Doç. Dr. E. Ş. Okudan; Tarihsel Coğrafya Araştırmaları, Marmara Üniversitesi'nden Dr. H. S. Öztürk; Database çalışmaları, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. F. Demir; Flora/Botanik Araştırmaları, Akdeniz Üniversitesi'nden Prof. Dr. S. R. Göktürk, Doç. Dr. H. Sert ve Yrd. Doç. Dr. Ö. Tufan Çetin; Fauna/Zooloji Araştırmaları, Akdeniz Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. M. Yavuz ve Uzm. R. Tunç; Ekoloji Araştırmaları, Akdeniz Üniversitesi'nden Doç. Dr. H. Çetin; Phaselis Koyu'nun fiziksel, gerçek ve etkin taşıma kapasitesinin hesaplanması çalışması, Adnan Menderes Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. T. H. Göktuğ; Uzaktan algılama ve havadan fotoğraflama çalışmaları, Ark. A. Karahan tarafından yürütülmüştür. Araştırmamızın İSGB uzmanlığını ise, A. Önen üstlenmiştir. Projemize katılan tüm araştırmacı ve öğrencilerimiz ile Bakanlık temsilcimize değerli katkıları; Kemer Belediyesi'ne Phaselis'e gösterdikleri maddi-manevi yardım ve yakınlıkları; Antalya Müze Müdürlüğü'ne ve Antalya Koruma Kurulu'na idari desteklerinden ötürü teşekkürü bir borç biliriz.

2 Söz konusu çalışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Y. Mergen – A. R. Bilgin, "2015 Yılı Çalışmaları Kapsamında Phaselis Antik Kenti Akropolündeki Doğu Roma Yerleşimine Ait İzler". *Phaselis* II (2016) 123-132.

başka bir kilisenin (3 no.lu kilise) kalıntılarına rastlanmıştır. 1 no.lu konut olarak adlandırılan ilk yapı, akropolis üzerindeki vadinin güney yamacındaki düzlükte yer almakta ve 22 x 7.50 metrelik bir alana oturmaktadır. Kazısı yapılmadığı için mekanların işlevleri belirlenememiş olsa da, yapının güneybatısındaki bir odanın birden fazla kata sahip olduğu anlaşılmaktadır (Resim : 1). Yapının en önemli özelliği, Phaselis'in erken dönem akropolis yerleşim dokusuna da ışık tutacak biçimde iki dönemli duvarlara sahip olmasıdır. Özellikle bulunduğu terasın kuzeyinde yer alan vadi yamacı boyunca uzanan Hıristiyanlık dönemi duvarlarının *in-situ* konumdaki erken dönem duvarları üzerine yerleştirilmiş olması bu bağlamda önem taşımaktadır.

1 no.lu konutun doğu aksında, E / XIV, 2 sektöründe yer alan 2 no.lu konut yapısı ise 13.45 x 13.50 m ölçülerindedir. Bulunduğu konum nedeniyle heyelan ve erozyon gibi sebeplerle kısmen tahrip olmasına rağmen oldukça sağlam durumda olan yapının günümüze ulaşan bölümleri plan açısından anlaşılır veriler sunmaktadır (Çizim : 1). Söz konusu yapı hem plan şeması hem de malzeme - teknik açısından Olympos antik kentinde yer alan sivil mimari örnekleriyle büyük benzerlikler göstermektedir. 2 no.lu konutun kuzeybatısında, E / XIV sektöründe konumlanan 3 no.lu kilise, yaklaşık doğu-batı doğrultusunda uzanır ve Hellenistik bazilikal bir plân gösterir (Çizim : 2). 40 x 16.80 m ölçülerindeki kilisenin taşıyıcı sistemi ve stilobat'ı yıkıntı molozu altında kalmıştır. Bu sebeple yapının planı bazı açılardan belirsizlikler taşısa da, naos'ta izlenebilen stilobat ve yıkılmış sütun dizileri naos'un üç nefli, yan duvarların inceliği ise naos'u kapatan örtü sisteminin ahşap olduğuna işaret etmektedir. 3 no.lu kilisenin kuzey doğusunda, E / XIII,2 sektöründe, oldukça küçük boyutlarda (4.35 x 9.95 m) bir hamam yapısı tespit edilmiştir. Yoğun bitki örtüsü dolayısıyla çevresindeki diğer yapılarla herhangi bir yapısal bağlantıya sahip olup olmadığı anlaşılamamış olsa da bir soğukluk ve sıcaklık bölümlerinden oluştuğu görülmektedir (Resim : 2).

Bu seneki akropolis çalışmalarının son bölümünde, akropolis'in kuzeydoğu yamacında, E / XIII, 3 sektöründe geçen yıl tespit edilen 2 no.lu kilisede çalışılmıştır. Yaklaşık doğu-batı doğrultusunda uzanan kilise, akropolis üzerindeki diğer iki kilise gibi üç nefli ve Hellenistik bazilikal formdadır. Yapının apsis kısmı erozyon ve heyelân nedeniyle tamamen yıkılmış ve denize kayarak yok olmuştur. Yapıya ana

mekanın batısında yer alan bir atriumla giriş sağlanmaktadır. Narteks olmadığından atriumdan üç kapı aracılığıyla direkt naos'a geçilmektedir. Ana nefe açılan kapının yan neflere açılan kapılardan daha geniş ve yüksek tasarlandığı anlaşılmaktadır. (Resim : 3). Güney nef duvarının günümüze daha sağlam ulaşması sayesinde yapının pencere açıklıklarına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Stylobat üzerinde izlenen taşıyıcı sistem kalıntıları yapıda sütun yerine kare kesitli payeler kullanıldığını göstermektedir. Yapının zemininin tessera mozaik yer kaplamasıyla kaplandığı, ana giriş kapısında ve güney nef duvarında görülen izlere dayalı olarak duvar Resim lerine sahip olduğu anlaşılmakta ve yapı içinde litürjik mimarî plastik parçalar - levha, baluster, templon arşitravı *etc.*- gözlenmektedir. Akropolis çalışmaları, Phaselis antik kenti Doğu Roma Dönemi yerleşiminin akropolis tepesinde yoğunlaştığını göstermektedir.

Dr. Erdoğan Aslan ve ekibi tarafından sürdürülen liman araştırmaları, ağırlıklı olarak Merkezi Liman'da ve diğer limanlarda devam ettirilmiştir (Harita :2)[3]. İlk etapta, kentin kuzey limanında daha önceki yıllarda tespit edilen ve kentin su kemerinin günümüzde sualtında olan ayaklarının olduğu bölümde görülen lahit teknesinin bulunduğu alandan başlayan ve kıyı takibi ile kuzey limanın kuzey kıyısı boyunca İnceburun mevkiine doğru yapılan araştırmada yine kuzeydoğu nekropolis alanından yuvarlanarak sualtında kaldığı anlaşılan çok sayıda lahit teknesi parçası ve bir adet sağlam lahit teknesi tespit edilmiştir. Kent akropolis'inin yer aldığı yarımadanın güneybatısındaki körfezin doğu kısmında oldukça korunaklı bir konumda bulunan güney liman, doğu-batı uzantılı olarak denizin doldurulmasıyla oluşturulmuş 200 m uzunluğunda ve 50 m genişliğinde bir mendireğe sahiptir. Bu yılki çalışmalarda söz konusu mendirek hattı boyunca 4-18 m derinliğinde değişen alanlar taranmıştır (Resim : 4). Bu alanda form vermeyen çeşitli kap ve pişmiş toprak seramik ve amphora parçalarının yanında bir adet LR1-C tipi amphora parçası, bir tanesi sağlam durumda olan AE 5-6 amphora parçaları ile gövde formu itibarı ile AE 3 tipi amphora olduğu düşünülen bir form tespit edilmiştir (Resim : 5).

[3] Merkezi Liman'da sürdürülen çalışmalar için bkz. E. Aslan, "Phaselis Merkezi (Kent) Limanı". *Phaselis* II (2016) 31-47.

Kent suru ile çevrelenmiş ve kulelerle güçlendirilmiş kapanabilir bir liman (λιμὴν κλειστός) olan Merkezi (Kent) Liman'daki çalışmalar, kuzey ve güney mendirekleri, rıhtım ve işlik-atölye-depo alanlarında sürdürülmüştür (Çizim: 3). 7500 m^{2}'lik bir havzaya sahip olduğu tespit edilen liman alanı içerisinde dağınık halde bulunan, gerek liman gerekse mendirek yapılarına ait olduğu düşünülen 1282 adet bloğun krokisi çıkartılmış, total station yardımı ile her bir bloğun koordinatı alınmış ve dijital ortamda işlenerek çizim haline getirilmiştir (Çizim: 3-4). Mendireğin günümüze ulaşan kısmından yapım tekniği ve duvar örgü tekniği anlaşılabilmekte; mendireğin çevresinde sualtında dağınık halde bulunan birçok bloğun mendireğe ait olduğu tespit edilebilmektedir. Buna göre, yaklaşık 27 m uzunluğunda, deniz yönündeki uç bölümü 3.40 m, ana gövdesi yaklaşık 2.50 m genişliğinde ve 0.55 m kotundaki *in-situ* olarak korunmuş olan güney mendireğe ait 400 civarında; güney yönündeki uç bölümü 3.40 m, ana gövdesi yaklaşık 2.70 m genişliğinde ve -0.15 m kotundaki *in-situ* olarak korunmuş olan kuzey mendireğe ait ise 700 civarında blok tespit edilmiştir. Merkezi Liman havzasının güneybatı bölümünde, kentin ana caddesinin kuzey ucunu dik kesen bir duvar yapısı ve gerisinde bir yapı topluluğu bulunmaktadır. Doğu-batı doğrultulu duvar üzerinde *in-situ* olarak korunmuş toplam 6 adet palamar bağlama babası bulunmaktadır. Mantar biçimli (bollard) bağlama babalarının denize doğru yatay olarak durması ünik bir özellik olarak görülmektedir. Bağlama babalarının bulunduğu duvar yapısı yaklaşık 40 m uzunluğundadır ve bu alanın gemilerin bağlandığı iskele ve gerisindeki yapıların da iskele ile ilişkili yapılar olduğunu göstermektedir. İskele işlevi gören bu alanın gerisinde depo ya da dükkân benzeri mimari yapıların bulunması bu alanın iskeleye yanaşan gemilerin kargolarını boşalttıkları ve Phaselis'ten ihraç edilecek malların gemilere yüklendiği işlevsel bir ticaret alanı olduğunu göstermektedir. Bu alanda görülen duvar işçiliği, duvar örgü tekniği ve kullanılan malzeme, söz konusu iskele ve gerisindeki yapıların, askeri tipte inşa edildiği düşünülen limanın ilk inşasından sonraki dönemde düzenlendiğine işaret etmektedir.

Merkezi Liman havzasının kuzeybatı ve batı bölümde yer alan yapı kalıntılarının işlevleri kazı yapılmadan tam olarak anlaşılamasa da, limanın çevresinde konumlanmış olmaları ve işlik ya da depolama alanı olarak kullanılmış olduklarına işaret eden bulguları ile limana yönelik yapılar olarak düşünülmektedir. Bu alanda

kimi tek, kimi ise birden çok odadan oluşan 3 kompleks ve bu komplekslere ait odalar dahil toplamda 28 oda tespit edilebilmektedir. Alanda tespit edilen yapılar detaylı olarak tanımlanmış ve çizimleri yapılarak plana işlenmiştir (Çizim: 3).

2015 yılı Phaselis sualtı çalışmaları kapsamında, arkeolojik kültür kalıntılarının araştırılması dışında, sualtı fauna ve florasının tespiti ve sualtı korunum durumunun belirlenmesi yönünde de çalışmalar yürütülmüştür[4].

Phaselis antik kenti, konumlanışına göre kuzeydoğu, kuzeybatı ve batı olmak üzere üç nekropolis alanına sahiptir. Bu alanlar konum dışında mezar türü ve mezar sayısı gibi unsurlarla da birbirinden ayrılmaktadır. Bu kapsamda kuzeybatı nekropolis'te; lahit, ostothek, khamasorion, anıtsal (oda) mezar ve kaya mezarı olmak üzere toplamda beş mezar türü tespit edilmiştir. Batı nekropolis küçük ölçekli bir gömü alanıdır ve mezar türü olarak yalnızca lahit kullanılmıştır. Kuzeydoğu nekropolis ise kentin en büyük gömü alanıdır ve tespiti yapılan mezar türleri; lahit (semerdamlı, beşik çatılı ve düz damlı gibi çeşitli kapaklarla örtülenler ile hyposorionlu olanlar şeklinde değişik tiplerde bulunmaktadır), *ostothek*, *khamasorion*, anıtsal mezar, tonozlu (örme) oda mezar olarak çeşitlilik göstermektedir. Bu yılki nekropolis çalışmalarında diğer ikisi yanında, modern yolun etrafında yer alması nedeniyle tahribata açık bir konumda olduğu gözlemlenen kuzeybatı nekropolis üzerine yoğunlaşılmıştır. İlk bakışta az sayıda mezarı barındırdığı izlenimi veren bu alanda aslında parçalanmış ve *in-situ* konumundan ayrılmış çok sayıda mezar bulunduğu tespit edilmiştir[5]. Bu alanda yer alan her bir mezarın, Coğrafi Bilgi Sistemleri (*CBS*) standartlarında hassas ölçüm yapılmasını sağlayan *GNSS* (cors) cihazıyla, yerinde koordinatları alınmış ($^{+/-}$2 cm) ve kentin topografik haritasına işlenmesiyle tespit edilen tüm mezar kalıntılarının topografya üzerindeki dağılımı gösterilmiştir. Ayrıca farklı mezar türlerinden seçilen bazı örnekler fotogrametri metodu -*sfm*- uygulanarak dijital koruma/konservasyon altına alınmıştır (Resim : 6).

4 Bu konuda bkz. M. Gökoğlu, "Phaselis'in Yeni Konukları ve Phaselislilerin Tüketmediği Balıklar". *Phaselis* II (2016) 1-7.

5 B. Gürel'in Kuzeybatı Nekropolis alanına yönelik hazırladığı tez için bkz. B. Gürel, *Phaselis Kuzeybatı Nekropolis: Tipoloji, Belgeleme ve Arşivleme*, Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2016.

Teritoryumda yürütülen çalışmalar kentin yakın ve uzak periferisinde sürdürülmüştür. Antik Phaselis kentinin yazıtlar aracılığıyla belirlenen teritoryum sınırları kuzeyde Tenedos kentine kadar uzanmaktadır (Harita 3). Bu bakımdan teritoryum çalışmalarına bu yıl, Phaselis teritoryumunda olan Tenedos kentinin konumlandığı Kocaköy ile Gedeller mevkiinden başlanmıştır. Gökdere Vadisi'nin kuzey tarafındaki bayır boyunca kalıntıları görünen Kocaköy harabeliğinin kuzeybatısında, Antalya Hurma'dan Altınyaka- Kumluca istikametinde devam eden yolun yukarısında, üç nefli bazilikal plan gösteren yaklaşık 20 m uzunluğunda ve 12 m genişliğinde bir kilise yapısı kaydedilmiştir. Gedeller Köyü arazisinde sürdürülen çalışmalarda ise podyumlu ve semerdam çatılı oldukça sağlam üç adet lahit yerinde incelenmiş ve gerekli tetkikleri yapılmıştır. Teritoryum çalışmalarında ikinci çalışma alanı olarak Tahtalı, Teke ve Kavak dağları arasındaki dağ çanağı üzerinde konumlanan Gedelma/Güneşli ve çevresi (Bölücektaş, Ovacık, Gökburun ve Beşiktaş mevkileri) belirlenmiş ve bu alanlarda saptanan taşınmaz kültür varlıklarının (teras yapıları, çiftlik yerleşimleri, sarnıçlar, suyolları, antik yol kalıntıları, lahitler *etc.*) da *GPS* koordinatları alınarak veri tabanımıza işlenmiştir.

Phaselis kentinin su ihtiyacının nasıl karşılandığının tespit edilmesine yönelik Dr. Mehmet Kürkçü tarafından gerek kent içinde gerekse teritoryumda çalışmalar yürütülmüştür[6]. Akropolis'te yer alan sarnıçların tespit, tanım, çizim, plan ve tipolojilerinin yapılıp topografik haritamıza aktarılması çalışmaları başlatılmış ve bu bağlamda bu yıl için 8'i akropolis falezinin doğal nedenlerle (heyelan, deprem, tusunami/dalgalar) yıkılan batı bölümünde olmak üzere toplam 27 sarnıç tespit edilerek kayda alınmıştır. Söz konusu sarnıçların tamamının duvarları pembemsi hidrolik bir sıvayla kaplıdır. Teritoryumda yürütülen hidrografi çalışmalarında ise kentin ana su kaynağını oluşturduğu düşünülen ve Sıtma Pınarı ile Teleferik Alt İstasyonu arasında yer alan arazideki su kaynaklarının bulunması ve suyoluna ait kalıntıların incelenmesine yoğunlaşılmıştır.

Epigrafi çalışmaları ise dört aşamalı devam ettirilmiştir. İlk aşamada akropolis'te bir yazıt; kent içinde ise dört fragman belgelenmiş ve bilgi kartlarına geçi-

6 Ayrıntılı bilgi için bkz. M. Kürkçü, "Phaselis Su Sistemleri 2015". *Phaselis* II (2016) 103-121.

rilmiştir. İkinci aşamada kent teritoryumunun Antalya yönündeki kuzey sınırlarını belirlemek üzere Gedeller ve Kocaköy mevkilerinde çalışmalar sürdürülmüştür. Zira Gedeller'in 4 km kuzeydoğusunda, Gökdere'nin Kocaköy arazisi içinde bulunan mezar yazıtları, Phaselis teritoryumunun kuzey sınırının Antalya'nın 4 km batısındaki Arapsuyu kalıntılarına yerleştirilen Tenedos'a kadar uzandığını göstermektedir. Bu bağlamda yürütülen çalışmalarda beş adet mezar yazıtı tespit edilmiş ve kayda geçirilmiştir. Devamında ise, kent teritoryumunun kuzey ve batı sınırlarında konumlanan Kocaköy, Gedeller, Gedelma, Bölücektaş Tepesi, Beşiktaş ve Yaylakuzdere mevkilerinde çalışılmıştır. Phaselis'in batı sınırında yer alan Bölücektaş Tepesi'nde bir eksedra mezar üzerinde 1 satırı korunmuş bir mezar yazıtı; Beşiktaş mevkiinde, oldukça nitelikli semerdam kapaklı lahit üzerinde bir mezar yazıtı tespit edilmiştir. Gedelma'nın 4,5 km güneybatısında konumlanan Yaylakuzdere'de yürütülen çalışmalarda ise Hellenistik Dönem harf karakterleri gösteren iki yazıt parçası bulunmuş ve kayda geçirilmiştir. Phaselis epigrafi araştırmalarının üçüncü ve dördüncü aşamalarında yazıt okumada karşılaşılan sorunların çözümünde yeni teknolojilerin kullanımına yönelik uygulamalara yer verilmiştir. Bu bakımdan geçen yıl itibari ile başlatılan *RTI* çalışmalarına bu yıl da devam edilmiş; bunun yanında bu yıl itibari ile *SFM fotogrametri*, *3D* fotoğraflama, lazer scanning ve estampaj üzerinden tarayıcıyla 3 boyutlu görünüm alma gibi teknikler de epigrafi çalışmalarına dâhil edilmiştir (Resim : 7 - 8)[7]. Böylelikle yazıtların, belgeleme, korunma, tespit, tanımlama ve *corrigendum-addendum*'ları yapılabilecektir. Veriler ayrıca *CBS* üzerinde Phaselis topografik haritamıza da işlenmeye başlanmıştır.

Kent ve hinterlandında sürdürülen çevresel ekolojik, arkeo-botanik ve flora-fauna çalışmaları kapsamında ise Phaselis antik kentinin ekonomisi, tarım alanları, üretim potansiyeli, bitki örtüsü, bahçecilik (zeytin/şarap üretimi)-kuru tarım (buğday/arpa) ilişkisi, toprak yapısı, hayvan (büyük/küçük baş) yetiştirme olanakları, topografik yapısının ve bitki örtüsünün kente sağladığı yarar/zarar ilişkisi, zaman içinde değişen çevre-ekoloji ilişkisi, zaman içinde değişen iklim koşullarının bölgenin ithalat/ihracat hacmine etkileri gibi konular üzerinde bilgi/veri toplanmasına

[7] A. Akçay'ın, Phaselis'te yürütülen *RTI* ve fotogrametri çalışmaları kapsamında hazırladığı tez için bkz. A. Akçay, *Kültürel Miras Araştırmalarında Kullanılan Yeni Teknolojik Yaklaşımlar: Phaselis Yazıtları Örneği,* Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2016.

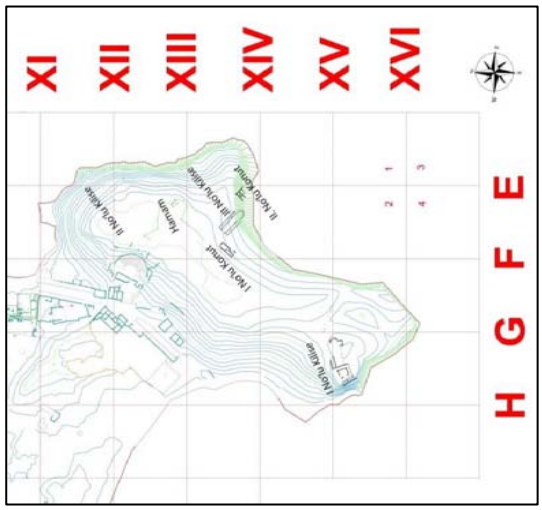
devam edilmiştir. İklim koşulları ve sedimantasyon sonucu kentin lagününün dolmasının kentin ekonomisine olan yansımaları üzerine veriler derlenmiş ve vektörel çalışmalar kapsamında bunun kent üzerinde ne gibi salgın hastalıklara sebebiyet vereceği üzerine çalışmalar yapılmaya devam edilmiştir[8]. Ayrıca Phaselis kent merkezi ve teritoryumundaki arkeolojik malzeme üzerinde yetişen mantar ve likenler üzerine incemeler/araştırmalar sürdürülmüştür.

Son olarak bu sene itibariyle kentin alan yönetim planının hazırlanmasına başlanmış ve günümüzde Phaselis kıyılarının, limanlarının fiziksel, gerçek ve etkin taşıma kapasitelerinin hesaplanması, kültürel miras araştırmaları, kentin sit alanlarının arkeolojik buluntular temelinde geliştirilerek koruma ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda kayda değer adımlar atılmış ve olumlu sonuçlara ulaşılmıştır.

Phaselis ve teritoryumunda 2015 yılında gerçekleştirdiğimiz disiplinlerarası çalışmalara ait raporlara ve konuya ilişkin makalelere Phaselis Araştırmaları web sitesi (www.phaselis.org) ve elektronik olarak yayınlanan *PHASELIS* Dergisi'nden (http://journal.phaselis.org/) ulaşılabilir.

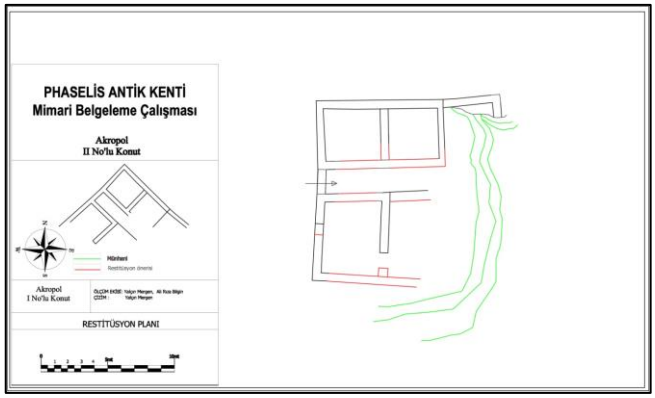
[8] Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. M. S. Taylan – D. Şirin, "Phaselis Antik Kenti Orthoptera (Insecta) Faunası I". *Phaselis* II (2016) 49-56; R. S. Göktürk, "Phaselis Antik Kenti Florası II". *Phaselis* II (2016) 57-101; M. Yavuz – M. R. Tunç, "Phaselis Antik Kenti Ve Yakın Çevresinin Memeli Faunası: 2014-2015 Yılları Çalışmaları". *Phaselis* II (2016) (yayın aşamasında).

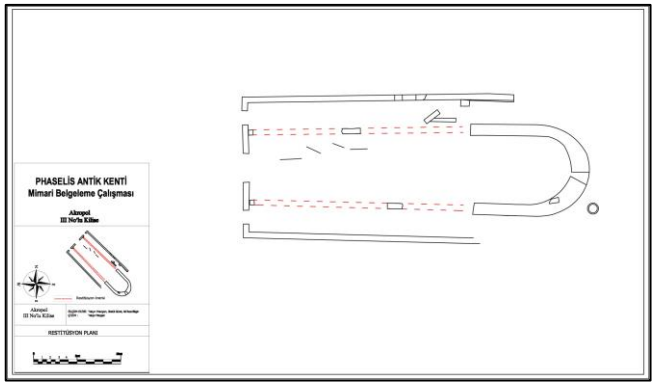
Harita 1: Phaselis Akropolis'i ve Çalışmaların Yürütüldüğü Sektörler (Y. Mergen)

Resim 1: 1 no.lu Konut Giriş Mekanı İç Cephe.

Çizim 1: 2 no.lu Konutun Restitüsyon Planı (Y. Mergen)

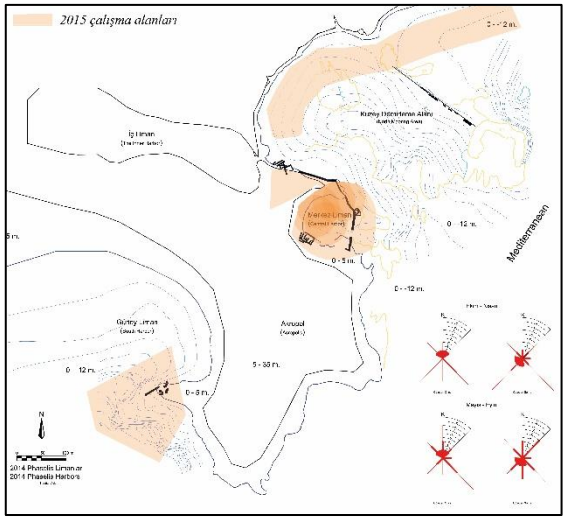
Çizim 2: 3 no.lu Kilisenin Restitüsyon Planı (Y. Mergen)

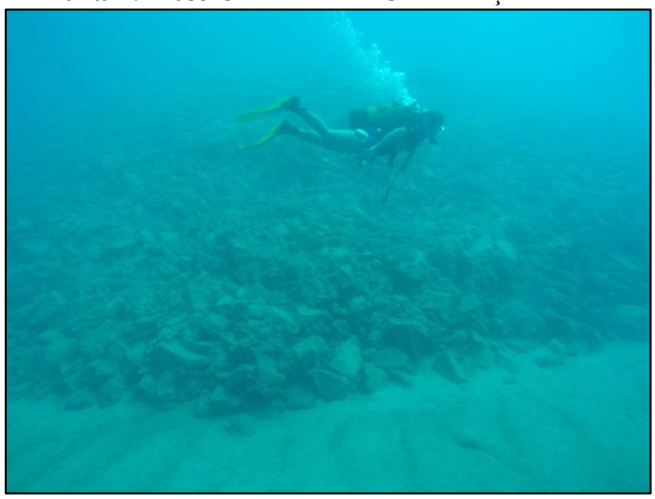
Resim 2: Hamam, Sıcaklık Bölümü

Resim 3: 2 no.lu Kilisenin Atrium ile Naos'u Arasındaki Ana Kapı Girişi

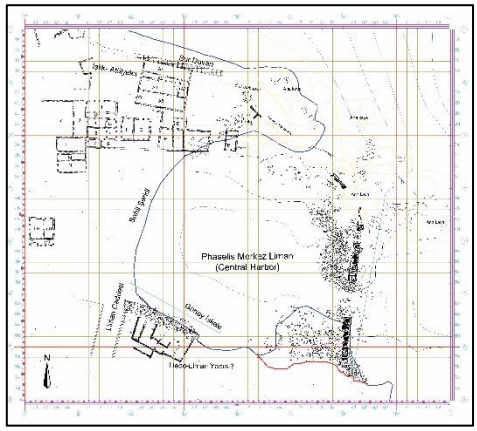

Harita 2: Phaselis Limanları ve Sualtı Araştırma Alanları (E. Aslan)

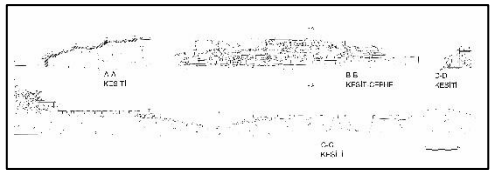

Resim 4: Phaselis Güney Liman Mendireği Sualtı Görünümü

Resim 5: AE 5-6 Amphorası

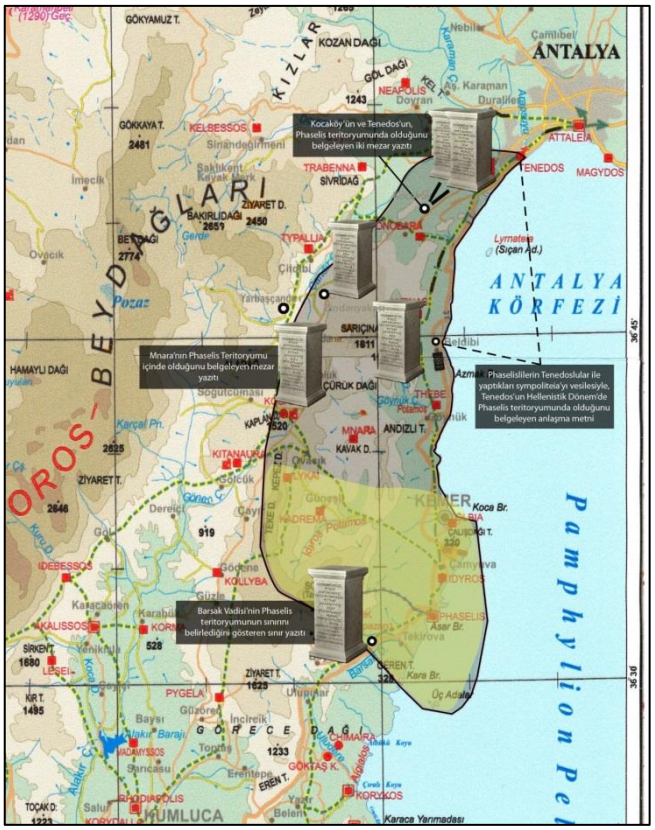
Çizim 3: Mendirekleri, Rıhtımı ve İşlik-Atölye-Depo Yapıları ile Merkezi Liman (E. Aslan)

Çizim 4: Merkezi Liman Alanı (E. Aslan)

Resim 6: Düz Damlı Lahit Fotogrametrisi (A. Akçay)

Harita 3: Phaselis Teritoryum Sınırlarını Gösterir Harita

Resim 7: Epigrafi Çalışmalarında RTI Uygulaması

Resim 8: Epigrafi Çalışmalarında Laser Scanner ile Tarama